

**TAIDE-
YLIOPISTO**

X KUVATAIDEAKATEMIA

D a:i #Faill#Faill#E)2011-081KZ
wpaEHAJ0P0U0UJfH EHA EHA0EHEUDHOKEHJHD0A
HAJfH0E4 Wf1-HVXR-ZAVYZO HÄRRH HÄ
RHP HÄVXR)HÄVXR)HÄVYZ-P |E-zEiH~JH0-
ZH~ZHEI0HEI0HEI0H0fHJH0fH~JH00y0tkaII)
f0X)1~1«er(A(0\$(I (" (I)10k&I)10X)I)

IDA STENROS
KUVATAITEEN MAISTERIN OPINNÄYTE
2.10.2024

Opinnäytteen ohjaaja ----- Laura Vainikka
Opinnäytteen tarkastajat ----- Päivikki Kallio & Antti Nylén
Kuvataideakatemia taidegraafikan professori ----- Annu Vertanen

Opinnäytteen taiteellinen osa *Tässä oli joskus teosteksti, mutta se on haalistunut pois* oli esillä Majakassa, Kuvataideakatemia Mylly-rakennuksen kuudennessa kerroksessa osana Kuvan Kevät -näyttelyä 5.5.–4.6.2023. Teoskokonaisuus on Majakan parvella auringonvalossa lepävä installaatio ja ajallinen performanssi. Se koostuu kuittitulostimesta ja tilaan asetelluista hiljalleen haalistuvista lämpöpaperikuvista sekä taiteilijan ajoittaisesta työskentelystä näyttelytilassa. Opinnäytteen kirjallinen osa kuuluu yhteen teoksen kanssa ja jatkaa sitä.

TIIVISTELMÄ

Tämä opinnäytteen kirjallinen osa esittelee, taustoittaa ja jatkaa Kuvan Kevät 2023 -näyttelyssä Mylly-rakennuksen Majakka-tilan parvella esillä ollutta teoskokonaisuutta *Tässä oli joskus teosteksti, mutta se on haalistunut pois*. Opinnäyte koostuu taiteellisesta ja kirjallisesta osasta yhdessä. Kokonaisuuden keskeisiä teemoja ovat ajan kuluminen, hetkellisyys, muutos ja katoaminen, vaihtoehtoiset taiteen esittämisen ja julkaisun tavat, näyttelytilan ja siellä vietetyn ajan merkitys teoksen rakentumiselle sekä tallentamisen/tallentumisen mahdolliset muodot. Mitä tapahtuu, kun teos on loputtomasti monistettavissa, mukaan otettavissa ja lähes mahdoton säilyttää muuttumattomana, tehty katoamaan?

Kirjallinen osa koostuu johdannosta (myös Majakassa osana teosta esillä ollut teosteksti) ja kahdeksan otsikon alle jaetusta tekstikokonaisuudesta. Monen lyhyesti käsittelemäni aiheen parissa voisi viipyä pidempään, mutta kenties tähän kirjalliseen työhön voi suhtautua eräänlaisena lähtöpisteenä – tässä on jotain mihin tarttua, mistä aloittaa.

Opinnäytteen kirjallinen osa alkaa esillä olleen teoskokonaisuuden kirjallisella ja kuvallisella dokumentaatiolla, jonka jälkeen avaan taiteellisen osan syntyprosessia ja taustaa, käyn läpi lämpöpaperin käyttöä kuvataiteen kontekstissa teosesimerkkien kautta, hahmotan sen paikkaa yhtäaikaisesti menneen ajan ja tulevaisuuden materiaalina, pohdin kuittiformaatin olemusta, kuvailen lämpöpaperin ominaispiirteitä ja löydän sen kanssa työskentelystä yhtymäkohtia analogiseen filmikuvaan ja taidegrafiikan valoherkkiin matriiseihin.

Tämän jälkeen siirryn kuvailemaan teoskokonaisuuden rakentumisen prosessia ja työskentelyä Majakassa, avaan tarkemmin materiaalisia ja tilallisia valintojani sekä sanoitan taiteellisen työskentelyni suhdetta (kaunokirjalliseen) tekstiin, lyyriseen esseeseen ja toisin siteeraamisen ajatukseen. Kirjallisen osan päätteeksi kerron työskentelystä teoksen parissa Majakassa näyttelyn aikana, saamastani palautteesta ja kommentteista sekä kokoon yhteen prosessin aikana syntyneitä ajatuksia, kysymyksiä, kokemuksia ja havaintoja.

TÄSSÄ OLI JOSKUS TEOSTEKSTI,
MUTTA SE ON HAALISTUNUT POIS.

-

NYT TÄSSÄ ON:

HORISONTIN YLITTÄVÄ VESITAIIVAS,
SUMUINEN LAHTI KESKELLÄ
ERÄMAATA, LIETETTÄ

MÄTÄ SUOLAKIDE,
VIHERTÄVÄNMUSTAA MINERAALIVETTÄ,
KALLION HEIJASTUS

MERIVERSOJA,
RANNAN HALKEAMIA JA HIEKKAA

LIMAN PEITTÄMÄ KIVIPALA,
SYVÄÄ VETTÄ

VESI HOHTAA,
KOKOELMA KIVIÄ RANNALLA

SUMUA, VEDENALAINEN
LÄPIKUULTAVA SAMMAL

KESKELLÄ EI MITÄÄN, HEIKOT
VALOJUOVAT KAJASTAVAT VEDEN LÄPI

HIMMEÄT, PEHMEÄT,
ORANSSIT JA VIOLETIT SÄIKEET

OUTO KÖYNNÖS, SYAANIHOHTOA

KIMALTELEVAA, EPÄREALISTISEN
PEHMEÄÄ

HOHKAKIVEÄ JNE.

LAAJAKUVA MUINAISESTA
VILLIPUUTARHASTA, VANHOISTA
PUISTA JA HEHKUVISTA KASVEISTA
VEDEN ALLA, TUMMASTA
VALTAMERESTÄ, HILJAISESTA,
SYVÄSTÄ VEDESTÄ.

LÄPINÄKYVÄT KUKAT NOUSEVAT
POHJASTA, KELLUVAT, KIIPEÄVÄT,
KURKOTTAVAT PINTAA KOHTI. PIENI
SKORPIONI NUKKUU PUUTARHAN
SEINÄLLÄ, LÄHELLÄ LÄPIKUULTAVAA
MUSTAA KUKKAA, YÖLLÄ VEDEN
ALLA. KUKAN MUOTO JA RAKENTEET
OVAT NIIN MONIMUTKAISET ETTEN
TUNNISTA SITÄ, LEHTIEN
VAALEANVIOLETTI HEHKU ON KAIKKI
MITÄ NÄEN.

MAGENTA-SUDENKORENTO KIIPEÄÄ
SEINÄÄ PITKIN, SEN SIIVET OVAT
KIRKKAAT, SILEÄT JA SÄIHKYVÄT,
TÄYNNÄ VALOA. RUUSU KUOLEE, JA
JOKIN VAALEANPUNAINEN KUKKA,
JOKA NÄYTTÄÄ YLÖSALAISIN
OLEVALTA SYDÄMELTÄ.

TEKSTIN TAPAAN MYÖS TEOS OLI KAI

*HAURAS, KATOAVA, NÄYNOMAINEN
VÄLIAIKAINEN, EPÄLUOTETTAVA*

HUOMAAMATON JA EPÄMÄÄRÄINEN

*HANKALASTI KÄSITELTÄVÄ,
HAAVOITTUVAINEN*

ROSKA

SISÄLLYSLUETTELO

TIIVISTELMÄ	3
TÄSSÄ OLI JOSKUS TEOSTEKSTI JOHDANTO	4
MAJAKASSA LYHYT KUVAUS TAITEELLISESTA OSASTA JA SIITÄ, MITEN TEOSKOKONAISUUS OLI ESILLÄ	10
APTEEKIN KASSALLA TEOKSEN SYNTYPROSESSIN TAUSTAA, POHDINTAA LÄMPÖPAPERISTA MATERIAALINA	54
MUINAISTA JA UUTTA TAIKAA LÄMPÖPAPERIN KÄYTTÖ KUVATAITEEN KONTEKSTISSA, YHTYMÄKOHDAT ANALOGISEEN FILMIKUVAAN & TAIDEGRAFIIKAN VALOHERKKIIN MATRIISEIHIN, KUITTIFORMAATIN OLEMUKSESTA	64
REUNOILLA, NURKISSA, VÄLEISSÄ JA YMPÄRILLÄ KIRJOITTAMISEN, TEKSTIN JA SANOJEN VÄLISEN TILAN MERKITYKSESTÄ	72
PIILOSSA NÄYTTELYTILAN VAIKUTUS PROSESSIIN, TEOKSEN PUITTEET	74
KEVÄÄN VALOSSA TEOKSEN TOTEUTTAMISESTA MAJAKAN PARVELLE	80
[PROMPT]: EHDOTTAMINEN TEEMANA, KÄSITTEENÄ, TEKSTIN TYYLINÄ, TEOKSEN OLOMUOTONA	90
TAITEILIJA ON PAIKALLA AIKA AJOIN NÄYTTELYSTÄ JA SEN JÄLKEEN	96
LÄHTEET LÄHTEET, SITAATIT, KUVAT JA KUVAGENERAATTORIT	109

MAJAKASSA

*There is a man who has been reading a book for more than five hundred years. ---
That the book is pure white and wordless doesn't matter, for his robes are white, and
his hands, and in the pale face that looks upon the pages the eyes are pure white too.
Or rather a warm creamy color that is alabaster after centuries of exposure, like a
white dress after a long journey.¹*

– Rebecca Solnit,
The Faraway Nearby

¹ Solnit, Rebecca 2013, 219.

Majakassa, Kuvataideakatemian Mylly-rakennuksen kuudennessa kerroksessa esillä oleva *Tässä oli joskus teosteksti, mutta se on haalistunut pois* on ajallinen, muuttuva, kevätvalossa lepäävä teoskokonaisuus. Se on installaatio, performanssi, luonnos, ehdotus ja tallennuspinta. Teos on osa vuoden 2023 Kuvan Kevät -näyttelyä.

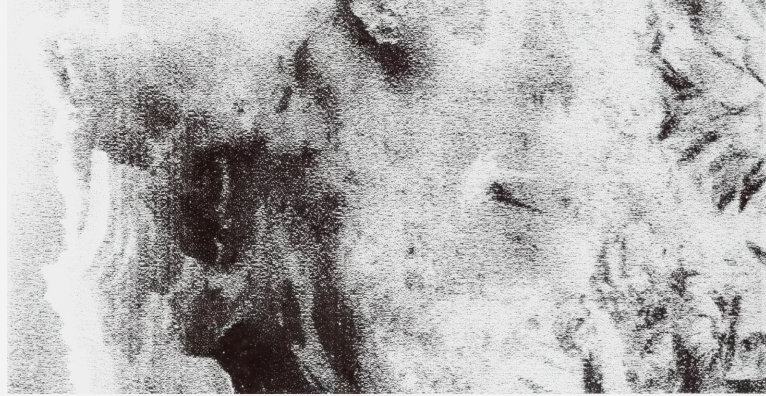
Kokonaisuus koostuu hiljalleen haalistuvista kuittipaperille tulostetuista kollaaseista ja teostekstistä (tämän kirjallisen osan johdanto), Epson-kuittitulostimesta, lämpöpaperirullista, kuittien päällä ja seassa kiemurtelevista metallisista ketjuista, auringonvalon liikkeestä tilassa, rantalöydöksistä, ajopuun paloista, simpukoista ja kivistä sekä ylösalaisin käännetystä puisesta vetolaatikosta, jolle on asetettu pieni kuittivedos lasilevyn alle. Kuitit pujottuvat, lepäävät ja riippuvat Majakan parvelle vievissä metallisissa kierreportaissa, betonisella lattialla, ikkunasyvennyksissä, pylväissä sekä kaarevalla seinällä. Kuitteja on esillä sekä yksittäisinä suikaleina, että usean vierekkäisen kuitin muodostamina suurempina kokonaisuuksina. Lisäksi tilassa on pieni puinen pöytä, jolla on pino näyttelykävijöille mukaan otettavaksi tarkoitettuja kuitteja (ks. seuraava aukeama). Sekä teostekstistä että mukaan otettavasta kuitista on suomen- ja englanninkielinen versio.

Tämä kirjallinen osa ei ole teoksesta erillinen dokumentti, vaan lomittuu ja kuuluu yhteen sen kanssa.

SUOJELE TÄTÄ

KUUMUUDELTÄ,
AURINGONVALOLTA,
KOSKETUKSELTA,
NARMIILTA,
TAITTUMISELTA
NESTEILTÄ,
KEMIKAALILTA,
HAPOLTA JA RASVALTA
KATORMISELTA
MUOVITASKUILTA
AJAN KULUMISELTA

TALLENNA TÄHÄN

KUUMUUS,
AURINGONVALO,
KOSKETUS,
NARMIUT JA TAITOKSET

NESTEET,
KEMIKAALIT,
HAPPO JA RASVA

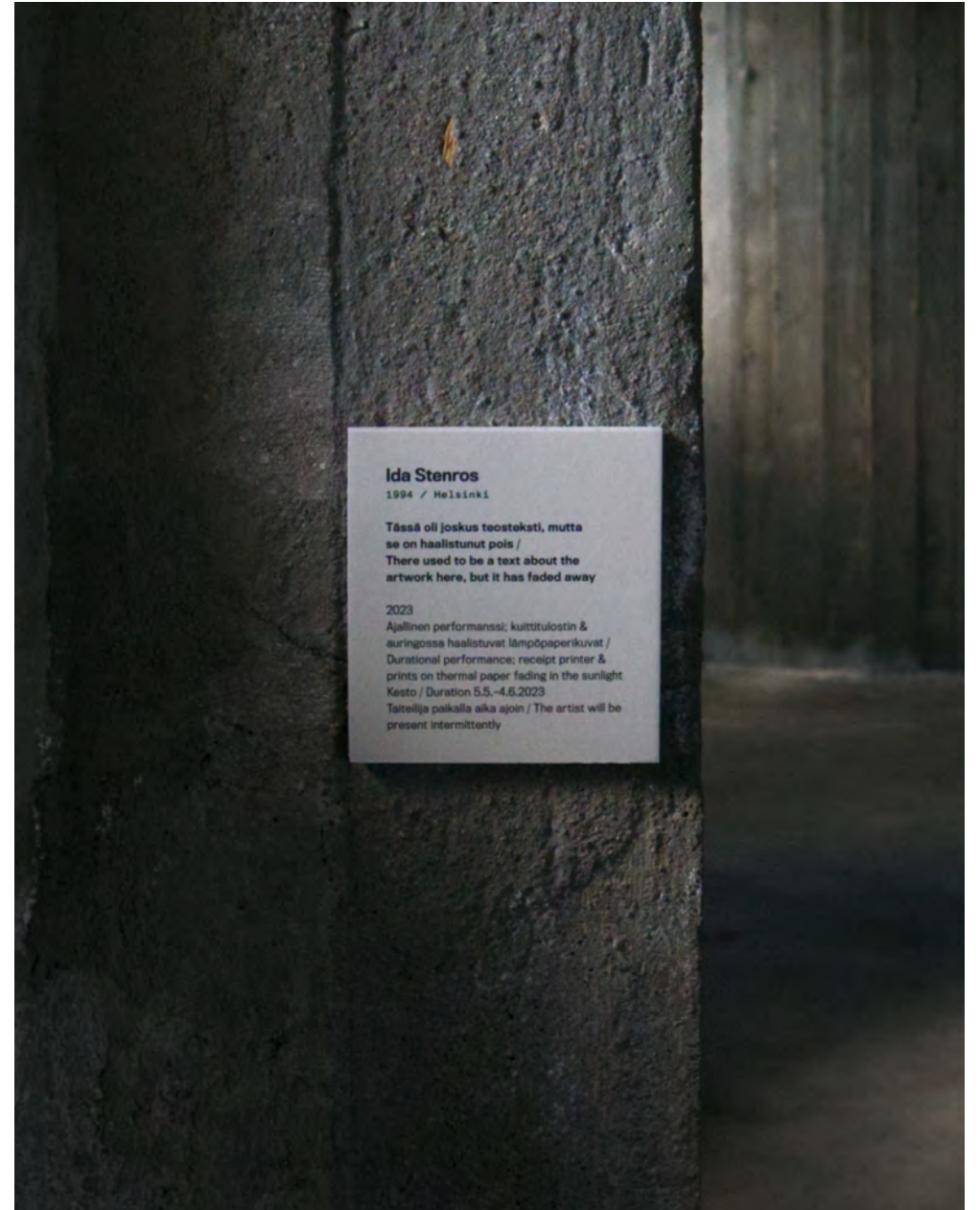
MUOVITASKUN SILEÄ,
SÄHKÖINEN TUNTU

KULUNUT AIKA

SIITTEN:
TAITA, RYPISTÄ, KADOTA

JA UNOHDA

Ida Stenros

1994 / Helsinki

Tässä oli joskus teosteksti, mutta se on haalistunut pois / There used to be a text about the artwork here, but it has faded away

2023

Ajallinen performanssi: kuittitulostin & auringossa haalistuvat lämpöpaperikuvat / Durational performance: receipt printer & prints on thermal paper fading in the sunlight

Kesto / Duration 5.5.–4.6.2023

Taiteilija paikalla aika ajoin / The artist will be present intermittently

Informational text on the left wall, partially obscured by a metal grate.

Small white sign on the dark door.

Yellow graffiti on the floor, possibly reading "MUSEUMS".

White label on the wooden box in the foreground.

STP

THE HISTORY OF THE
CONCRETE PILLAR
IN THE HISTORY OF
CONCRETE
CONCRETE IS A
MATERIAL THAT HAS
BEEN USED FOR
THOUSANDS OF YEARS
AND IS STILL ONE OF
THE MOST COMMON
MATERIALS USED IN
CONSTRUCTION TODAY.
IT IS A MATERIAL THAT
IS STRONG, DURABLE,
AND EASY TO WORK
WITH. IT IS ALSO A
MATERIAL THAT IS
EASY TO REPAIR AND
MAINTAIN. CONCRETE
IS A MATERIAL THAT
HAS BEEN USED FOR
THOUSANDS OF YEARS
AND IS STILL ONE OF
THE MOST COMMON
MATERIALS USED IN
CONSTRUCTION TODAY.
IT IS A MATERIAL THAT
IS STRONG, DURABLE,
AND EASY TO WORK
WITH. IT IS ALSO A
MATERIAL THAT IS
EASY TO REPAIR AND
MAINTAIN.

THE HISTORY OF THE
CONCRETE PILLAR
IN THE HISTORY OF
CONCRETE
CONCRETE IS A
MATERIAL THAT HAS
BEEN USED FOR
THOUSANDS OF YEARS
AND IS STILL ONE OF
THE MOST COMMON
MATERIALS USED IN
CONSTRUCTION TODAY.
IT IS A MATERIAL THAT
IS STRONG, DURABLE,
AND EASY TO WORK
WITH. IT IS ALSO A
MATERIAL THAT IS
EASY TO REPAIR AND
MAINTAIN. CONCRETE
IS A MATERIAL THAT
HAS BEEN USED FOR
THOUSANDS OF YEARS
AND IS STILL ONE OF
THE MOST COMMON
MATERIALS USED IN
CONSTRUCTION TODAY.
IT IS A MATERIAL THAT
IS STRONG, DURABLE,
AND EASY TO WORK
WITH. IT IS ALSO A
MATERIAL THAT IS
EASY TO REPAIR AND
MAINTAIN.

LAAJAKUVA MUINAISESTA
VILLIPUUTARHASTA. VANHOISTA
PUISTA JA HEHKUVISTA KASVEISTA
VEDEN ALLA, TUMMASTA
VALTAMERESTA, HILJAISESTA,
SYVÄSTÄ VEDESTÄ.

LÄPINÄKYVÄT KUKAT NOUSEVAT
POHJASTA, KELLOVAT, KIIPEVÄT,
KURKOITAVAT PINTAA KOHTI. PIENI
SKORPIONI NUKKUU PUUTARHAN
SEINÄLLÄ, LAHELLA LÄPIKUULTAVAA
MUSTAA KUKKAA, YÖLLÄ VEDEN
ALLA, KUKAN MUOTO JA RAKENTEET
OVRT NIIN MONIMUTKAISET ETTEN
TUUNISTA SITÄ, LEHTIEN
VÄRILEMMUOLETTI HEHKU ON KHIKKI
MITÄ NAEN.

MAGENTA-SUDENKORANTO KIIPEÄÄ
SEINÄÄ PITKIN, SEN SIIVET OVRT
KIRKKAAT, SILEÄT JA SAHNKYVÄT,
TÄYNNÄ VALOA, RUUSU KUDLEE, JA
JOKIN VÄRILEMMUNAINEN KUKKA,
JOKA NÄYTTÄÄ YLOSALAININ
OLEVALTA SYDÄNELTÄ.

TEKSTIN TAPAAN MYÖS TEOS OLI KAI

HAURAS, KATUVA, NÄYNNÄINEN
VÄLIRIKKAINEN, EPÄLUOTETTAVA

HUOMIOMATON JA EPÄNÄÄRÄINEN

HANKALASTI KÄSITELTÄVÄ,
HARUOITTUUNAINEN

BUSKA

Järvi on täynnä lähteetöntä valoa.

*Nyt voisi kulkea illan tuolle puolen ja kadota kuin filmiltä
joka on unohdettu aurinkoon.*

Kevyt ja helppo lähtö:

*valosta ja aineesta tehdyt hauraat kuvat himmenevät, ohenevat,
poistuvat takaisin valoon.²*

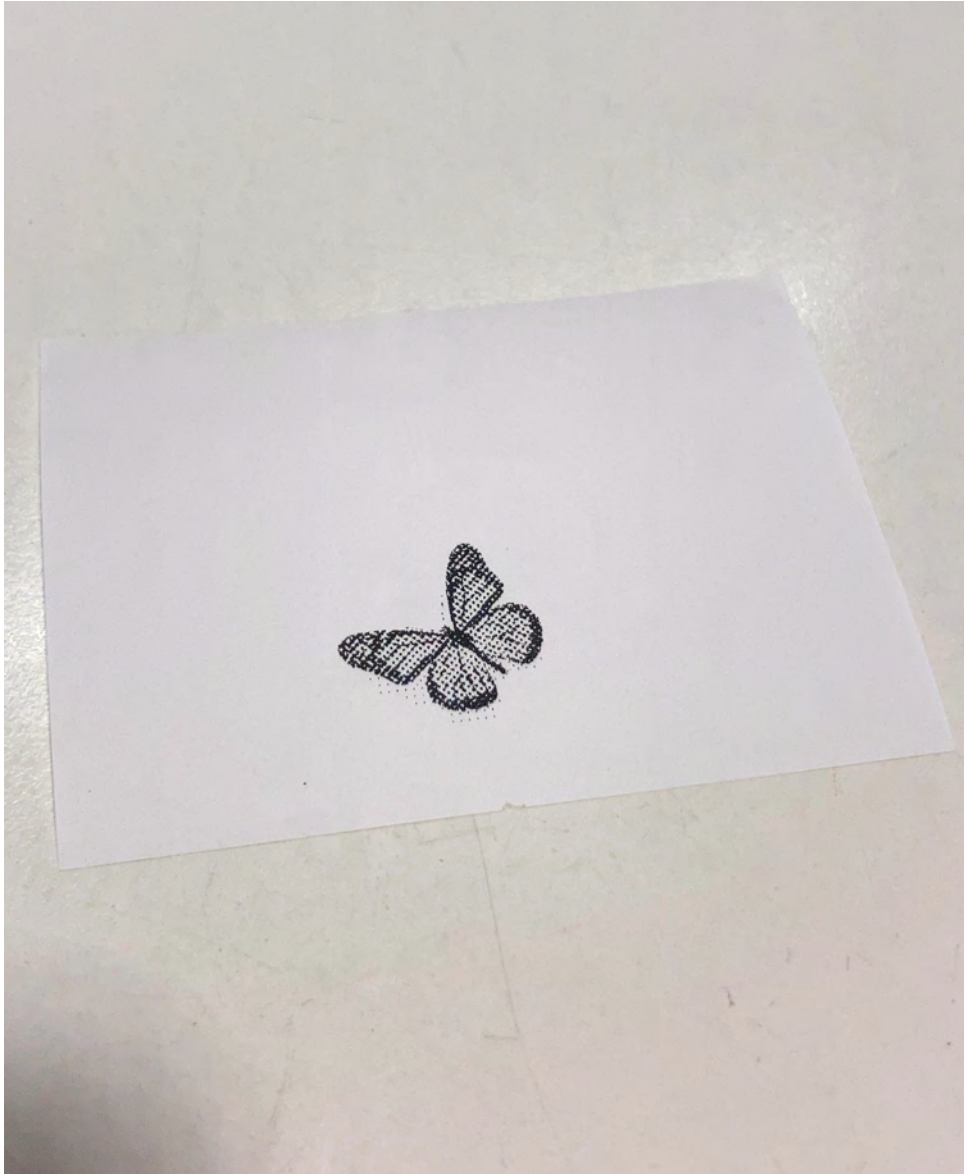
– Eeva-Liisa Manner,
Kuolleet vedet

² Manner, Eeva-Liisa 1980, 464.

Kirjoitan tätä tekstiä kassalla Hietalahden apteekissa. Se tuntuu loogiselta, sillä myös näyttelyssä esillä ollut teoskokonaisuus on alkujaan täältä kotoisin. Olen opiskelun ohessa työskennellyt kolmen eri apteekin kassalla, yhteensä lähes kymmenen vuoden ajan, usein hiljaisissa iltavuoroissa. Olen heittänyt pois niin monta asiakkaalle tarpeetonta kuittia, että liikeradasta ja toimituksen vaiheista on muodostunut käsilleni täysin automaattinen nappaamisen, rypistämisen ja roskakoriin heittämisen koreografia. Olen vaihtanut kuittitulostimeen uuden rullan lukemattomia kertoja – useimpien kuittirullien sisimmissä kerroksissa paperissa on punaista raidoitusta, joka varoittaa sen olevan loppumaisillaan, mutta tottunut tulostaja huomaa saman jo tulostuvan kuitin kaarevuudesta ja taipumuksesta kiertyä rullalle. ”Feed”-painikkeesta tulostin syöttää tyhjää kuittia, jonka käyttämisestä luonnos- ja muistiinpanopaperina on tullut minulle arkinen tapa. Kuittipaperin sileäpintainen, suikalemainen formaatti viehättää, sille on ihana kirjoittaa ja se on helppo taittaa taskuun, kirjan väliin, lompakkoon.

Kuittitulostimen toimintamekanismi ja lämpöpaperin mahdolliset kokeelliset käyttötavat ovat kiinnostaneet minua kassatyöntekijän urani alusta saakka. Syksyllä 2021 opin viimein syöttämään kassan kuittitulostimeen vapaavalintaista teksti- ja kuvamateriaalia. Huomasin kassan tietokoneella Word-ohjelman tulostuslähteiden listalla vaihtoehdon *kuitti*. Sen valitessani, Googlen kuvahausta tekstitiedoston yläreunaan kopioimani pieni perhonen tosiaan tulostui, hetkeäkään empimättä, nopealla vauhdilla ja ihmeellistä ääntä pitäen kassan Citizen-kuittitulostimesta kuitille.

Tulostuskokeilujen tekeminen ja prosessin kehittäminen kassatyön ohessa oli hidasta ja katkonaista, sillä Word on taittotyökaluna hyvin alkeellinen, jonka lisäksi kaikki työ oli tehtävä salassa. Se ei kuitenkaan haitannut, päin vastoin. Sain valtavasti iloa yksityisestä kapinastani, jokaisesta yllätyksellisestä lopputuloksesta ja onnistumisesta.

Ensimmäinen salainen kuittitesti iltavuorossa apteekin kassalla 18. lokakuuta 2021 kello 18:18.

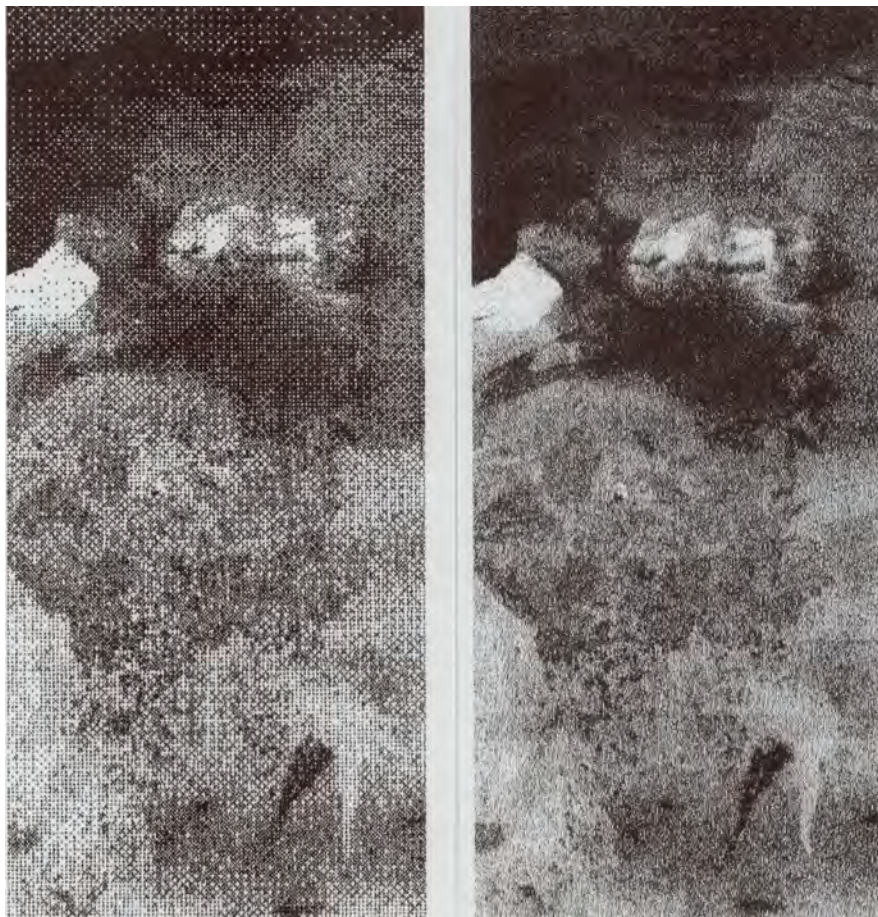
*Kuva ja/tai teksti tulee asettaa
Word-tiedostossa tarpeeksi kapealle
alueelle tekstitiedoston vasempaan
laitaan, tähän tapaan, jotta se ei
katkea vaan mahtuu kokonaan
tulostuvalle kuitille.*

Jossain vaiheessa aloin haaveilla myös omasta kuittitulostimesta, jota voisin säilyttää ja käyttää työhuoneellani. Aloitin etsinnät Tori.fi -sivustolta, sillä uutena täysikokoiset kassakuittitulostimet maksavat monia satoja euroja, enkä ollut varma onnistuuko laitteen liittäminen ylipäätään kannettavaan tietokoneeseen. Muutaman kuukauden etsinnän jälkeen myyntiin ilmestyi lupaavalta vaikuttava Epson TM T88VI -kuittitulostin. Mieleeni on jäänyt myynti-ilmoituksen kuva, jossa tulostimen ”suusta” kiemurtelee pitkä kuitti täynnä kaikenlaisia pieniä symboleja ja kirjaimia esimerkkinä laitteen tulostusjäljestä. Teimme kaupat (88,90 €) ja Epson matkusti luokseni Oulusta postipaketissa. Latasin kannettavalle tietokoneelleni TM Printer Print Support Library -ajurin, jonka avulla Epson ja MacBook kommunikoivat. Oli ihmeellistä ja juhlaavaa istua yksiöni lattialla pihuhojen, tietokoneen, kuittitulostimen ja lämpöpaperirullien keskellä, vapaana tulostamaan kuinka pitkiä liuskoja tahansa!* Sama maaginen tunne saavuttaa minut usein edelleen kuittitulostimen kanssa työskennellessäni.

Oman kokemukseni mukaan kuitille tulostuvaa jälkeä pystyy parhaiten hallitsemaan, kohdistamaan ja varioimaan Photoshopin kautta. Valmis kuva- tai tekstitiedosto muutetaan mustavalkoiseksi bittikarttakuvaksi – rasterin säädöillä on suuri vaikutus tulostuvan jäljen rakeisuuteen, kontrastiin, tarkkuuteen ja

*Sittenmin moniosaista kollaasia Majakan seinälle tulostaessani opin, että kuittitulostimella ei voi tulostaa loputtoman pitkiä kokonaisuuksia saumattomasti. Joidenkin metrien tulostamisen jälkeen Epson ilmeisesti ylikuumentee ja pitää omatoimisesti tarvitsemansa mittaisen jäähdyttelytaun. Tauon jälkeen tulostin jatkaa kyllä siitä mihin jäi, mutta kuvaan tulee katkos.

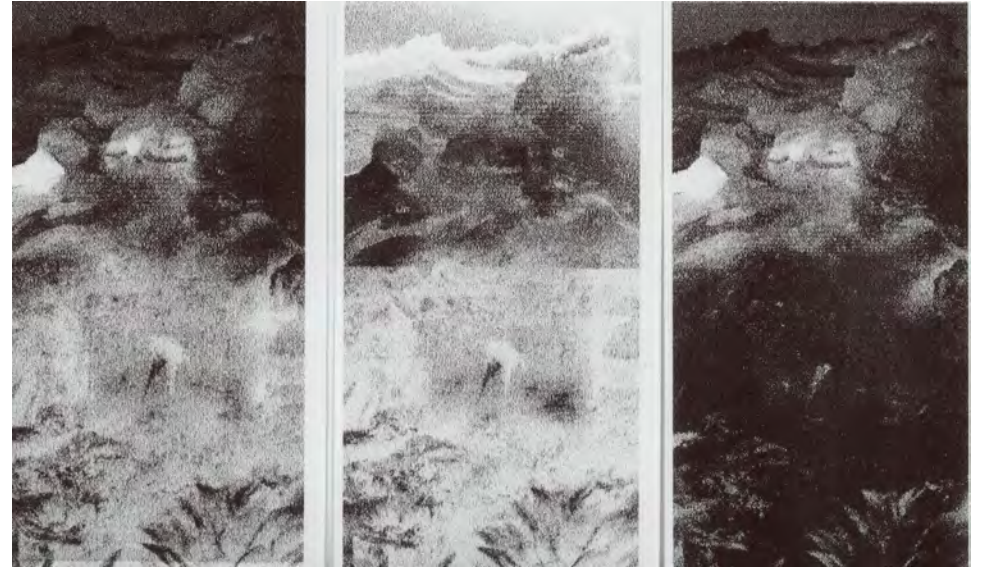
sävykaalaan – jonka lisäksi sekä tiedoston mitat että käytettävä tulostusprofiili on mahdollista asettaa kuittipaperin mukaisiksi. Näistä säätömahdollisuuksista huolimatta lopputulos on usein yllätyksellinen, sekä kuittipaperista että tulostimen omasta, vaihtelevasta näkemyksestä riippuvainen.

Esimerkki rasteri- ja resoluutioasetusten vaikutuksesta tulostuvaan jälkeen. Vasemmanpuoleisessa matala resoluutio ja harva kuviorasteri, oikeanpuoleisessa korkea resoluutio ja tarkempi rasterin linjatiheys.

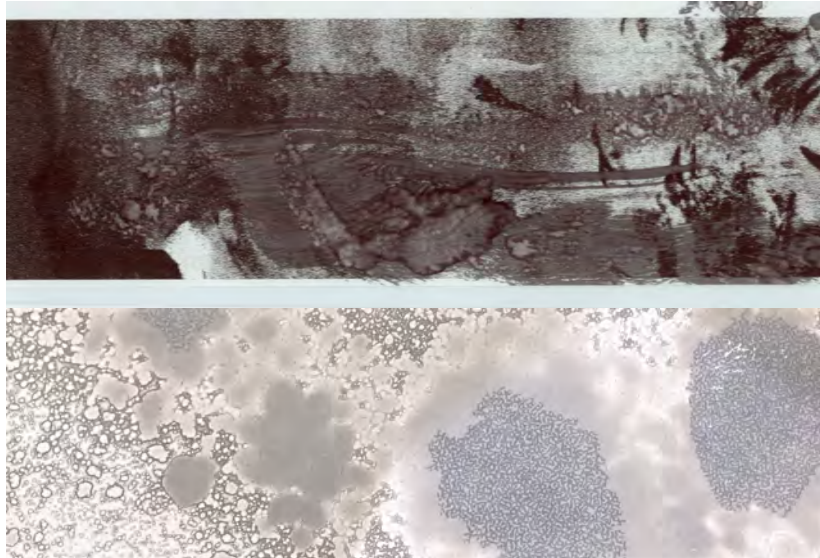
Tulostuskokeiluja Kuvataidenkatemiolla.

Kuittikollaasin variaatioita skannattuna vierekkäin.

Tulostuskokeilujen ohella tutustuin kuittipaperiin materiaalina. Kuitti on lämpöpaperia, jonka sisältämä lämpöherkkä, värittömässä muodossa oleva mustekerros reagoi kuumuuteen ja tummuu, eli kuittitulostin ei käytä mustetta vaan kuumentaa jäljen paperiin. Lämpöpaperia ei ole tehty kestäväksi – kuitti on nopea, halpa, hauras ja käytännönläheinen ostotapahtuman dokumentti, usein tarpeettomaksi jäävä roska. Se rypistyy ja tuhoutuu herkästi, reagoi kuumuuden lisäksi erilaisiin liuottimiin, rasvoihin ja kemikaaleihin eikä kestä auringonvaloa tai muunlaista UV-säteilyä. Yhdessä standardikokoisessa kassakuittirullassa on 80 metriä paperia.

Apteekissa käytetään kassan pintojen säännölliseen desinfiointiin väkevää alkoholiliuosta. Jos sitä päätyy lämpöpaperin pinnalle, kuitin sisältämä muste reagoi, tulee esiin, leviää ja muodostaa mustan- ja harmaansävyisiä läikikkäitä kuvioita. Kuviot muistuttavat minua homekasvustoista tai sulavasta jäätiköstä ylhäältäpäin katsottuna.

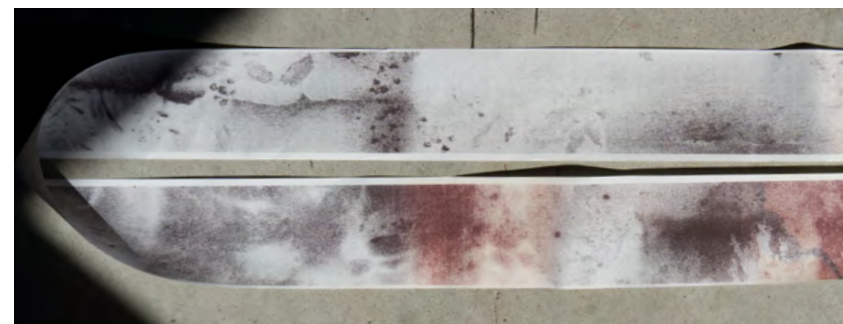

Sinolin ja vahvan desinfiointiaineen aiheuttamia jälkiä lämpöpaperilla.

Auringolta ja valolta suojaamattomana kuittiin tulostetut tai muulla tavalla aiheutetut jäljet haalistuvat nopeasti. Ne muuttuvat mustasta harmaan violetin, aniliininpunaisen, ruskean ja lopulta haalean oranssin värisiksi*, kunnes katoavat kokonaan. Kuvajäljen haalistuttua paperi on teoriassa mahdollista käyttää uudelleen, joskin lopputulos saattaa olla epätasainen ja vielä aikaisempaakin nopeammin pois haalistuva. Koska kuumentamisen aiheuttama kemiallinen reaktio saa lämpöpaperin värimolekyylit uudelleenjärjestyymään, jokainen kuumentamiskerta vaikuttaa mustekerrokseen pysyvästi ja kuluttaa sitä. Jos täysin haalistuneen lämpöpaperin kuumentaa selkäpuolelta esimerkiksi hiustenkuivaajalla tai keittiön hellan levyllä hyvin kuumaksi, on mahdollista saada näkyviin pois haalistuneen sisällön negatiivi. Tämä ”haamukuva” näkyy kuitenkin vain hetken kuitin pinnalla.

Perinteisessä mielessä ajateltuna lämpöpaperi on kuva- ja tekstipohjaisen teoksen materiaalina haastava, sillä sen säilyttäminen on lähtökohtaisesti vaikeaa ja

pidemmän päälle mahdotonta. Myönnettäköön, että samaan tapaan kuin kuittitulosimen ”väärinkäyttö”, myös valmiin ja pysyvän teoksen määritelmää pakenevan, konkreettisesti haalistuvan ja katoavan teoksen esittäminen Kuvan Kevät -näyttelyssä tuntui kutsuvalta ja inspiroivalta lähtökohdalta. Tietenkään kyse ei ollut pelkästään kiusoittelusta tai kapinasta, vaan myös aidosta kyseenalaistamisen tarpeesta ja kiinnostuksesta vaihtoehtoisia taiteen esittämisen ja hahmottamisen tapoja kohtaan. Mitä tapahtuu, kun teos on fyysisessä muodossaan loputtomasti monistettavissa, mukaan otettavissa, roskiin heitettävissä ja lähes mahdoton säilyttää muuttumattomana, tehty katoamaan?

Musteen värimuutoksia osittain auringonvalossa levänneessä ja haalistuneessa kuitissa.

*Musteen sävyyskaala voi paperista riippuen olla violetin sijaan myös vihreään taittava, jonka lisäksi on olemassa ainakin punaisella ja sinisellä musteella pinnoitettua lämpöpaperia – ei tosin suorittamieni tiedustelujen ja etsintöjen perusteella Suomessa. Sävyerojen lisäksi myös paperin paksuudessa, tekstuurissa ja taipuisuudessa on suuria eroja. Esimerkiksi S-ryhmän kaupat käyttävät ohuempaa, kovempaa, vihertävänsävyisempää kuittia, joka ei laskeudu tai kierry yhtä kauniisti ja taipuisasti kuin apteekkini tai K-kauppojen käyttämä kuitti.

EU linjasi vuonna 2018, että lämpöpaperin valmistajien on vuoteen 2020 mennessä luovuttava yleisesti kuittipaperissa hyödynnetyn, sittemmin terveydelle haitalliseksi todetun muovimyrkyyn, Bisfenoli A -kemikaalin (BPA) käytöstä. Kiellon jälkeen BPA:n tilalle on kyseenalaisesti tullut hyvin samankaltainen kemikaali Bisfenoli S (BPS), sekä sen rinnalle kalliimmat mutta ihmis- ja ympäristöystävällisemmät urea ja C-vitamiinia hyödyntävät fenolittomat lämpöpaperit. Lisäksi on olemassa siniharmaata, täysin kemikaaliton Blue4est-”ekokuittia”, jossa tulostusjäljen syntyminen perustuu kitkaan. Tätä Suomessa ainakin Ruohonjuuri ja Lidl-myymälöiden hyödyntämää Blue4est-kuittipaperia on mahdollista käyttää perinteisen lämpötulosimen kanssa.

Mene hyvään kirjastoon ja vietä muutamia vuosia lukemalla valon taittumisesta, insinööritekniikasta sekä muinaisista sivilisaatioista, jotka halusivat luoda asioita valolla. Käyttämällä kiviä, reikiä kivissä, kalentereita, prismoja ja peilejä luo tutkiskeluusi pohjautuva rakenne, jonka kautta aurinko julkaisee runosi kesäpäivänseisauksena.³

– Anne Boyer,
A Handbook of Disappointed Faith
(suom. Aurora Ala-Hakula)

³ Boyer, Anne 2018, 125. / Suom. Ala-Hakula, Aurora 2022, 171. Huojuvien utopioiden planeetta. Teoksessa *Sähkövähä utopiat. Essee-mixtape.*

Lämpöpaperin käyttö kuvataiteen kontekstissa ei ole ennenkuulumatonta. 1900-luvun lopulla lämpöpaperia käyttävä, ensisijaisesti toimistokäyttöön tarkoitettu telefaksi innosti taiteilijoita valjastamaan laitteiston omiin tarkoituksiinsa, esimerkiksi eräänlaisen kuvallisen kirjeenvaihdon välineeksi. Kenties tunnetuin esimerkki tästä on vuonna 1985 Ueli Fuchserin aloitteesta syntynyt Joseph Beuysin, Andy Warholin ja Kaii Higashiyaman *Global-Art-Fusion* -projekti, jossa piirros-triptyyksi valmistui telefaksin matkustaessa 32 minuutin aikana taiteilijalta toiselle – Beuysilta Düsseldorfista New Yorkiin Warholille ja sieltä Tokioon Higashiyamalle, josta valmis teos faksattiin Wieniin Modernin Taiteen museoon näyttelle.

Kuva 1. Warhol, A., Beuys, J. & Higashiyama, K. 1985. *Global-Art-Fusion*.

Myös Helsingin Sanomien arkistosta löytyy maaliskuussa 1992 kirjoitettu artikkeli *Melkein taidetta*, jossa toimittaja kirjoittaa Taideteollisen korkeakoulun graafisen suunnittelun laitokselle kootusta faksitaiteen ryhmänäyttelystä Fax Art Just Now. Näyttelyn idean takana ovat artikkelin mukaan graafikko-opettajat Tapani Aartomaa, Pekka Loiri ja Kari Piippo. Toimittaja kuvailee näyttelyn olevan ”kuin mustavalkoisen grafiikan esittely”, mutta toteaa faksitaiteen olevan liian hauskaa ollakseen ”oikeaa taidetta”.⁴

⁴ Rautio, Ilse 1992. *Melkein taidetta*. Helsingin Sanomat 08.03.1992. <https://www.hs.fi/sunnuntai/art-2000003127803.html>. Haettu 09.04.2024.

Kuva 2. Nishijima, Atsushi 2013. *Thermal Drawing op1*. Liima, conte, lämpöpaperi, puu.

Lämpötulostamisen lisäksi lämpöpaperin materiaaliset ominaispiirteet – sen valo-, kemikaali- ja lämpöherkkyys – ovat inspiroineet taiteilijoita käyttämään sitä myös muilla tavoilla aiheutettujen lämpöjälkien tallentamiseen. Samaiset herkkydet luovat lämpöpaperin kanssa työskentelyyn yhtymäkohtia myös analogisen filmivalokuvan, pimiötyöskentelyn, syanotypiavedosten ja erilaisten valoherkille materiaaleille valmistettävien taidegrafiikan matriisien (mm. imagon, polymeerigravyyni ja serigrafiaseula) kanssa.

Kuva 3. Bellet, Manon 2015. *Confort thermique*. Lämpövedos lämpöpaperille.

Kuva 4. Zink.com, etusivun yläreuna.

Lämpöpaperi on kiinnostavalla tavalla samanaikaisesti sekä menneen että tulevan maailman materiaali. Telefaksi ja fyysiset paperikuitit ovat digitaalisten versioiden tieltä hiljalleen käytöstä poistuvia, kuihtuvia ja hiipuvia elementtejä, kun taas samaan aikaan uudet ”polaroid”-kamerat sekä jotkin etiketti- ja tarratulostimet käyttävät Zink-menetelmää, joka perustuu teksti- ja kuvajäljen kuumentamiseen lämpöpaperille.

Zink (zero ink) -menetelmää esitellään kotisivuillaan taikuutena – se on kevyt, edullinen ja helppo, sillä erillisille mustekaseteille tai niiden vaihtamiselle ei ole tarvetta, tulostin mahtuu taskuun ja värivalokuvankin tulostaminen tapahtuu hetkessä. Kotisivuilta löytyy myös havainnollistava video, joka avaa lämpöpaperin ja -tulostamisen mekaniikkaa. Patentoidussa monivärisessä Zink-paperissa on kolme eriaistaiseen ja -kestoiseen lämpöaltistukseen reagoivaa värikerrosta (syaani, magenta ja keltainen), ja sama yritys valmistaa myös kaikki kyseiselle paperille kehitetyt lämpötulostimet. Etsintöjeni perusteella tätä moniväristä lämpöpaperia on tällä hetkellä olemassa vain pienessä etiketti-, tarra- ja kuvakoossa. En ole perehtynyt siihen, kuinka Zink-tulosteista on saatu ajan- ja valonkestäviä, mutta oletan, että paperissa on jonkinlainen UV-säteilyltä suojaava pinnoite.

Kuva 5. Alulu Receipt Camera. Kameran esittelysivusto.

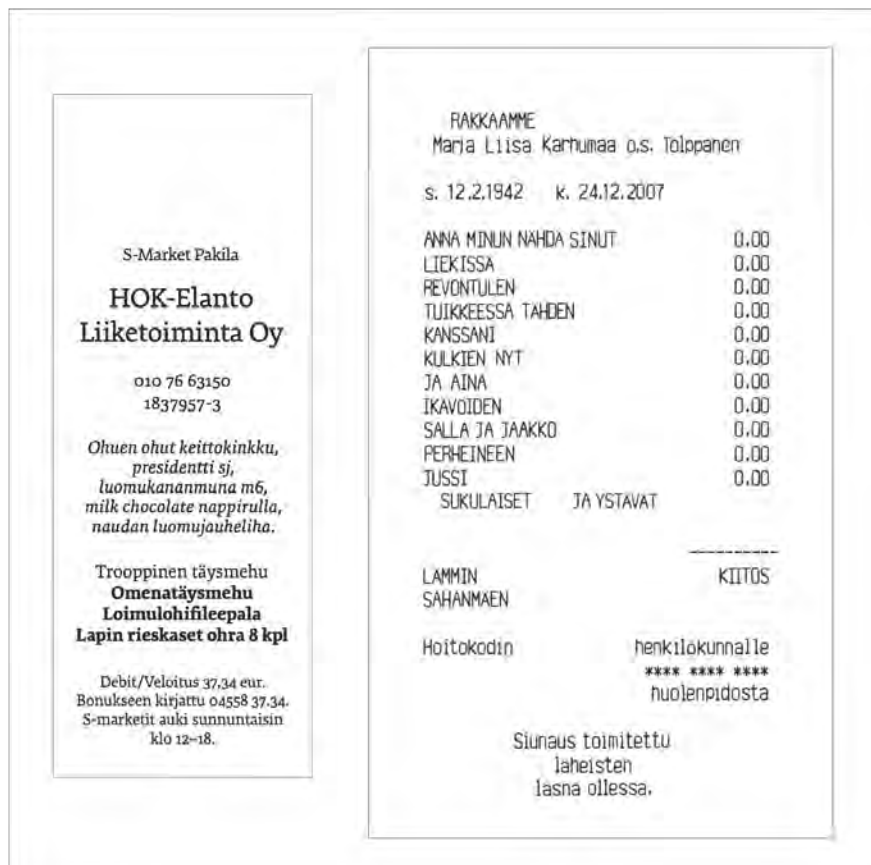

Kuva 6. Lämpöpaperia käyttäviä kameroita markkinoidaan ja valmistetaan myös leluina lapsille. Tuotokuva Walmart.com -sivustolta.

Materiaalisten ominaisuuksien ohella myös kuitin tunnistettavaa ja vakiintunutta formaattia on tutkittu ja käytetty kokeellisesti esimerkiksi Arja Karhumaan taiteellisessa väitöskirjassa *Epä/igenesis: Tekstin muotoilu uusmateriaalisena kirjoitta/umisena*. Aalto-yliopiston median laitoksen väitöskirjassaan Karhumaan pohtii ja havainnollistaa erilaisten vakiintuneiden typografisten tekstien olemusta ja sitä, kuinka ne tunnistetaan pelkän muodon perusteella, lukemattakin. Tutkimukseen liittyvissä typografisissa kokeissa Karhumaan vaihtaa tunnistettavien tekstityyppien sisältöjä keskenään, ja kirjoittaa kiinnostavasti ostoskuitin ja kuolinilmoituksen sisältöjen vaihtamisen aiheuttamista makaaberiuuden ja kiusallisuuden tunteista – siitä miten tekstiin kirjoittuu jotakin, vaikkei sen sisältöön kosketa:

Kuolinilmoituksen herkin tekstisisällön kanssa nollat tai mitkä tahansa numerot herättävät assosiaatioita, joista oikein mitkään eivät tunnu sopivilta. Yhtäkkiä kulman takaa ilmestyy tunteita, joita en uskaltanut odottaa: tunnen kehossani jonkinlaiset kulttuuristen konventioiden eettiset ja moraaliset rajat, jotka olen sisäistänyt. Ne asettuvat vastakkain sisäistämiäni muotoilun elementtien kanssa tavalla, joka paljastaa armottomasti tekstin muotoilun assosiativisuuden. Nollien lisääminen kuittiin on kuin kuolleen ihmisen kohdalla kaikki olisi nollautunut. Kuolleen näkeminen kuitissa tuntuu samalta kuin muuttaa hänet mitattavaksi hyödykkeeksi. Kauppakuitin mekaaninen tulostinjälki vaikuttaa teknologisoivan ja siksi trivialisoiavan muistoa yksittäisestä ihmisestä. Yhden kauppakuitin kanssa tulen yhtäkkiä vastakkain yksittäisen ihmisen kuoleman kanssa ja sitä kautta oman kuolemani kanssa. Kokeellinen kirjoittaminen ei ole enää vain omassa huoneessani tehty älyllinen harjoitus, vaan sillä on yhteys jaettuun, materiaaliseen maailmaan.⁵

⁵ Karhumaan, Arja 2021, 117. *Epä/igenesis: Tekstin muotoilu uusmateriaalisena kirjoitta/umisena*. Tutkielma Y.

Kuva 7. Karhumaa, Arja 2021, 116. Alfa-sarjan koe. Kauppakuitti vaihdettu kuolinilmoituksen muotoon ja toisinpäin.

Kuittipaperin ja -formaatin kanssa työskennellessäni en henkilökohtaisesti ole kokenut yhtymäkohtia kaupallisuuteen itselleni keskeisimpänä aiheena, vaikka tiedostankin ostotapahtuma- assosiaation olemassaolon ja tiedän sen kulkevan väistämättä kassakuittien ja -tulostimen mukana – syntyihän teosideakin nimenomaan töissä kassalla. Teoskokonaisuutta pidemmälle suunnitellessani ja siitä keskustellessani oli selvää, että kokonaisuutta olisi ollut mahdollista lähteä viemään toisenlaiseen, kassoilla tapahtuvaa interaktiota imitoivaan suuntaan.

Vaikka ajatus on kiinnostava ja siihen sisältyy performatiivista potentiaalia, koin kuitenkin itse haluavani keskittyä muihin teemoihin, kuin tähän ehkä ilmeisimpään.

Kuva 8. Spotify-sovelluksesta on mahdollista luoda Receiptify-generaattorin avulla digitaalisia ”kuitteja”, joihin on listattu käyttäjän kuunnelluimmat kappaleet ja artistit. Onko kuittietetiikasta tullut kaikessa nostalgisuudessaan trendikästä? Kuvassa allekirjoittaneen kuunnelluimmat kappaleet viimeisen kuuden kuukauden ajalta.

*Books are solitudes in which we meet.*⁶

– Rebecca Solnit,
The Faraway Nearby

Taiteellinen työskentelyni on lähes aina tekstilähtöistä, eräänlaista lukemani ja itse kirjoittamani tekstin vuoropuhelua. *Niin&Näin* -lehdessä vuonna 2018 julkaistussa esseessään *Rakkaudesta siniseen, intohimosta kieleen, halusta omaelämäkerralliseen teoriaan – Maggie Nelson ja amerikkalaisen lyyrisen esseen lumo* Aura Sevón avaa toisin siteeraamisen ajatusta. Löydän samaistumispintoja tästä lyyrisen esseen ominaispiirteestä; ajattelemisesta ja kirjoittamisesta yhdessä muiden kanssa, muita vasten ja muita varten.

Jos minun tulisi määrittää työskentelyni keskeisin medium, se olisi ehkä sanojen, fragmenttien ja ajatusten väleissä ja ympärillä väreilevä tila. Minua kiinnostavat kokeilevat ja vaihtoehtoiset julkaisemisen menetelmät, löydetty materiaali, tekstin ääneen lukeminen, sanomatta jättäminen, haalistuminen, arkistot, kirjeenvaihto, hetkellisyys, monistaminen, unohtuminen ja ajan kuluminen.

Paikkaani Kuvataideakatemiassa, taidegrafiikan osastolla ja yleisemmin taidekentällä etsiessäni ja hahmottaessani itselleni tärkeä kirja on ollut *Siirtämisen ja välittymisen taide*. Kuvataideakatemian taidegrafiikan opetusalueen professorina vuosina 2010-2015 toimineen (ja tämän opinnäytteen toisena tarkastajanakin toimivan) Päivikki Kallion toimittama teos pitää sisällään kokoelman taideteoreettisia kirjoituksia taidegrafiikan olemuksesta. Taidegraafikot Salla Myllylä, Marjatta Oja, Milla Toukkari, Laura Vainikka ja Päivikki Kallio havainnoivat teksteissään tarkasti ja raikkaasti taidegrafiikan parissa työskentelyn herättämiä ajatuksia ja kysymyksiä. Teksteissä ollaan kuilun äärellä, pimeässä, välitiloissa, irrottamassa, purkamassa, laajentamassa ja uudelleenjärjestämässä. Perinteisen (originaali)taidegrafiikan maailman reunoilla ja nurkissa häilyvänä tekijänä kirjan aiheet kutsuvat minua. Arvaamattomuuteen, sattumaan ja kohinaan keskittyminen ilahduttaa ja inspiroi.

⁶ Solnit, Rebecca 2013, 54.

There are some places in this broken, burning and bleeding world in which I have experienced moments – fleeting but clear as winter light – where I feel hope like the beat of moth-wings on my skin. There are still places on this earth that sing of all that came and left, of all that is still here and of all that is yet to come. Places that have been touched, warmed, by the presence of something. By its heat, by its breath, by the beat of its heart. Places that hold on their surface a shadow-trace left behind by something we can still sense but no longer see.⁷

– Kerri ní Dochartaigh,
Thin Places

⁷ Ní Dochartaigh, Kerri 2021, 24–25.

Mylly-rakennuksen vieressä kohoaa Helsingin Mylly Oy:n viljasiilo vuodelta 1941. Entinen siilo säästettiin, kunnostettiin ja liitettiin osaksi Kuvataideakatemia vuonna 2021 valmistunutta uudisrakennusta. Kunnostuksen yhteydessä siilon huipulle rakennettiin työskentely-/näyttelytila Majakka, viidennen ja kuudennen kerroksen välillä kulkeva erikoinen tasohissi sekä opiskelijakunnan tila, josta on ovi koulun kattoterassille.

Näyttelykokonaisuutta suunnitellessaan Kuvan Kevään kuratoinut James Prevett tiedusteli toiveitani teoksen sijoituspaikasta. Kerroin tarvitsevani luonnonvaloa, ja että haluaisin olla piilossa. Piilolla tarkoitin paikkaa, johon asettua, jossa olla syrjässä, rauhassa ja hiljaa. Kokemukseni uuden Mylly-rakennuksen Kuva/Tilagalleriasta on mahtipontinen, kirkas ja kolikko – mikä joissain tilanteissa voi olla toimiva alusta tai vastapaino esillä olevalle teokselle (esimerkiksi kanditeokseni (*d3u:il*) oli esillä Kuva/Tilassa syksyllä 2021), mutta ei tuntunut inspiroivalta ympäristöltä haalistumisen ja ajan kulumisen teemojen kanssa rauhassa työskentelylle. Jos teokseni olisi tullut esille Kuva/Tilan pääsaliin, tilaan asettuminen olisi ollut haaste ja rajoite, kun taas Majakan parvella työskenteleminen oli kotoisaa, inspiroivaa ja antoisaa.

Ehkä syrjäisen ja kiipeämistä vaativan sijainnin vuoksi muut näyttelyyn osallistuvat opiskelijat eivät olleet kiinnostuneita Majakan ylätasanteesta, joten sain työskennellä parvella rauhassa omissa oloissani. Vasta ensimmäistä kertaa valmista, eri puolille koulurakennusta levittyvää näyttelyä kiertäessäni ymmärsin, kuinka harvinainen etuoikeus oli saada kokonainen tila omaan käyttöön.

Teoskokonaisuuden rakentuminen ja esillepanon valinnat syntyivät tiiviissä vuorovaikutuksessa tilan muodon, pintojen ja niille laskeutuvan kevään valon kanssa. Rosoisissa betoniseinissä ja -pylväissä kulkee ilmeisesti betonivalu-muotin jättämä toistuva, pituussuuntainen jälki, ”raitta”, joka jakaa pinnat eräänlaisiin vierekkäisiin kaistaleisiin. Kuin kohtalon tarkoittamana kaistaleiden leveys on sama kuin kuittipaperin. Kaistalemainen muotokieli toistuu parven kaiteessa,

jonka mustat metalliset pinnat ja kaide ovat kaikki täsmälleen kuittisuikaleen levyisiä. Ajan kuluminen, kevään valon viipyily, liike, suunta ja nopeus tilassa rakentavat teokselle puitteet, joihin asettua. Majakka ja sen pinnat ehdottavat, ottavat vastaan ja ymmärtävät teosta. Teos rakentuu tilaan, kuuluu sinne.

Teoskokonaisuus ei esillä ollessaankaan varsinaisesti ole valmis. Tarkkarajainen olemus puuttuu, sen tilalla on jotain muuta. Teos on liikkeessä ja avoin, sillä sen merkitykset asuvat muutoksessa, haalistumisessa ja katoamisessa.

Vaikka aiemmin mainitsemani kanditeokseni – käsin sidottu fragmentaarinen julkaisu – oli tietyllä tapaa toteutukseltaan hyvin erilainen kuin maisterinäyttelyn kokonaisuus, jo sen parissa työskennellessäni olin kiinnostunut samoista teemoista kuin nyt. Muistan ajattelleeni tuolloin kirjoittamaani kirjallista osaa eräänlaisena johdantona aiheeseen ja projektiin, johon syventyä. Nyt tuota vuoden 2021 tekstiä lukiessa on helppo nähdä, missä maisteriteokseni juuret ja lähtökohdat ovat:

Ajattelen fragmentteja ja tilaa niiden ympärillä. Kulumista, haalistumista, puuttumista ja unohtumista. Ajan jälkiä, menettämistä ja keskeneräisyyttä. Ajattelen kiviä, freskojen palasia, hiljaista valoa, odottamista. Ajattelen ääneen kertomista ja elävää tekstiä, sanojen säilymistä, muistamista ja muuttumista, ylös kirjaamista. Ajattelen Aby Warburgia, Derek Jarmania, Anne Carsonia, Catullusta, Sapfoa. Ajattelen papyruksella säilyneiden runojen tyhjiä kohtia.

Ympäristöstään irronneet ja irrotetut palaset tuntuvat kertovan tyhjiydestä ympärillään, se on ikään kuin tiivistynyt niiden sisälle. Samalla tyhjiys on tilaa, jossa voi levätä, kuvitella ja säilyttää aarteita. Ehkä tältä tuntuisi muisto, jos sillä olisi fyysinen, kädessä pideltävä olemus.

Tämä on (näennäisen) sattumanvaraista yhteenkokoamista, intuitiivista tallentamista ja valitsemista, arkistointia, uudelleenjärjestämistä. Tämä on prosessi, dokumentti, reitti, kollaasi. Tämä on lahja henkilölle, jota ei enää ole.⁸

⁸ Stenros, Ida 2021, 1.

KEVÄÄN VALOSSA

En sittenkään jaks kirjoittaa tätä esseetä. Vuosi sitten ajattelin, että jaksan kirjoittaa. Tämä esse on peruttu. Siitä on merkinä tämä perumisen ele. On tärkeää perua asioita. On tärkeää olla kirjoittamatta esseitä, on tärkeää perua asioita. Kun alan tehdä esitysteosta, ajattelen, että tämän esityksen ei tarvitse toteutua. Se osin mahdollistaa sen, että esitysteos voi toteutua. Sille aukeaa tilaa toteutua. Sen ei tarvitse toteutua.⁹

– Kid Kokko,
Hellittää ote

⁹ Kokko, Kid 2022, 299.

Teoksen paikan varmistuttua huhtikuussa 2023 muutin työhuoneeni Majakkaan. Vein parvelle tyynejä, tietokoneen, jatkojohtoja, eväitä, pienen pöydän ja tuolin, kuittitulostimen, lämpöpaperia, simpukka- ja kivikokoelman, villapaidan, pikakahvia, sinitarraa sekä teippiä. Kierreportaiden huipulla sijaitseva parvi tuntui irralliselta ja kaukaiselta muusta maailmasta, joten sinne oli helppo unohtua ja rauhoittua. Kulutin päiviä tilassa seuraten ja dokumentoiden auringonvalon liikettä sen pinnoilla.

Huhtikuuhun saakka teos oli ollut olemassa vain suunnitelmana, ajatuksena ja mielikuvana. Kaikki konkreettinen rakentui tilaan, syntyi vasta siellä. Työskentely Majakan parvella oli erilaisten kuittien tulostamista, niiden levittelyä lattialle lepäämään, seinäpinnoille uskaltautumista, rosoiseen kiviseinään sopivan ripustustekniikan hakemista. Kiinnyin Epson-kuittitulostimeen. Sen uskomattoman ahkera ja määrätietoinen vauhti – puhumattakaan tulostamisesta syntyvästä äänestä, joka on eräänlainen sattumanvarainen kiihtyvä pieni melodia – ”fanfaari” – auttoi ja lohdutti minua, toi prosessiin iloa. Aloin kutsua tulostinta nimellä ”pikku-Epson” ja oli selvää, että siitä tulisi myös näyttelyn tähti.

Silloin tällöin ystävät tulivat kanssani parvelle. He joivat kahvia, kuluttivat aikaa, makoilivat lattialla auringossa, kutsuivat tupakalle kattoterassille. He pitelivät kuittisuikaleita ilmassa, jotta pystyin katsomaan kauempaa miltä ne näyttävät, nauroivat pikku-Epsonin melodioille. Teoskokonaisuuden rakentuminen tapahtui intuitiivisesti, hitaasti, melkein huomaamatta, arkipäiväisesti. Teoksen, näyttelytilan ja työhuoneella tapahtuvan rajat hämärtyivät ja lakkasin ajattelemasta niitä. Ajatus siitä, ettei teos tulisi missään kohtaa olemaan varsinaisesti valmis vaan jatkaisin kuittien tulostamista, tilassa työskentelyä ja olemassa olevan asetelman muuttamista myös näyttelyn aikana, teki työskentelystä mielekästä ja kiinnostavaa.

Light that will still shine down when the snow is gone, when you are gone, just as white and silent. Light that is as much an offering as anything you could bring into your space. Light that you cannot hold close in any physical, tangible way but that you see, decades later, that you have carried with you from brick building to brick building – across seas and borders, from place to place. Light that holds you in place. Light that calls you with it, to any and every place it falls.¹⁰

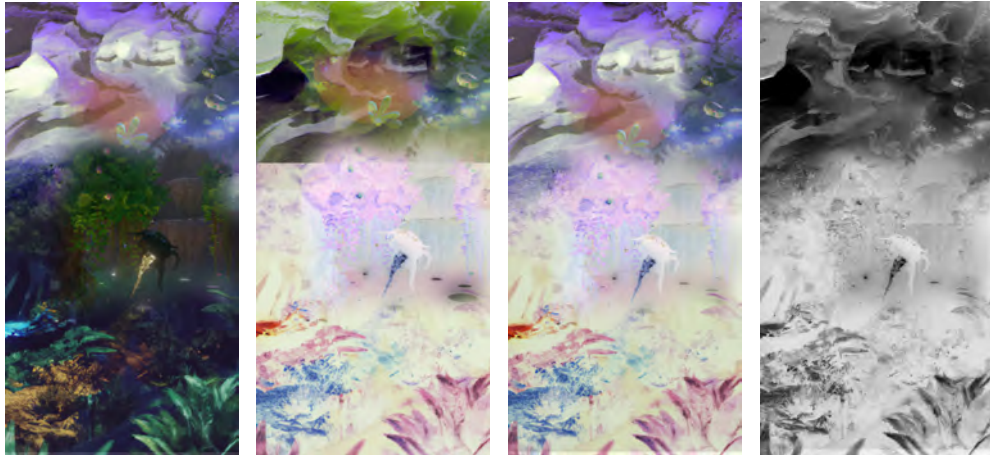
– Kerri Ní Dochartaigh,
Thin Places

¹⁰ Ní Dochartaigh, Kerri 2021, 89.

Vuonna 2022 sairastin paljon ja jouduin viettämään loputtoman pitkiä, turhauttavia päiviä kotona toimeettomana. Tuolloin aloitin eräänlaisen vuoropuhelun Craiyon-kuvageneraattorin kanssa. Craiyon on ilmainen, sivustopohjainen kuvageneraattori, jota voi kokeilla ja käyttää ilman tunnuksia. Sivuston käyttö on yksinkertaista; generaattorille kirjoitetaan kehote – komento, ehdotus, kuiskaus, pyyntö, *prompt* – jonka perusteella se generoi yhdeksän pientä kuvaa. Craiyonin luomat kuvat ovat neliön muotoisia, usein epämääräisiä matalaresoluutioisia ruutuja. Ne muistuttavat kuvankaappauksia tai kollaasin palasia, yksityiskohtia laajemmasta kokonaisuudesta. Pienet, utuisen pikseliset kuva-aiheet tuntuivat intuitiivisesti hyvältä ja jollain tapaa loogiselta kuitille tulostettavalta materiaalilta. Kuvatiedostojen koko ja neliöformaatti ovat kuin kuittipaperille suunniteltuja.

Miten tekninen työkalu hahmottaa ja kuvaa hiljaista tunnelmaa, raukeaa kajastavaa valoa, muinaista pimeyttä? Olen kirjoittanut yksityiskohtaisia kuvauksia haalistuneen muiston tai unen kaltaisesta vedenalaisesta paikasta, sen kasveista ja olennoista, värimaailmasta ja tunnelmasta. Näyttelyssä esillä ollut teosteksti, joka toimii myös tämän kirjallisen osan johdantona, on kokoelma näitä kuvauksia. Olen syöttänyt generaattoreille otteita tekstistä ja kerännyt suuren arkiston sekä Craiyonin että Dall-e:n niiden pohjalta luomia maisemia*. Näistä arkiston palasista olen rakentanut Photoshopissa suurempia kokonaisuuksia, eräänlaisia maisemia tai kollaaseja, joissa kuvat yhdistyvät, sekoittuvat, hohtavat lomittain, maailma rakentuu ja laajenee.

*Tekoäly-kuvageneraattorille kokeellisen tai runollisen tekstin syöttäminen synnyttää mauttomia, geneerisiä ja hirveitä mutta myös outoja, yllätyksellisiä ja mielenkiintoisia tuloksia. On ollut kiinnostavaa opetella kommunikoimaan generaattorin kanssa ja koittaa saada se luomaan tietynlaista valoa, tekstuuria tai kimallusta. Generaattoreiden välillä on myös paljon tyylieroja, esimerkiksi Craiyon ja Dall-e ottavat lähtökohtaisesti huomattavasti enemmän taiteellisia vapauksia kuin kuvalaadultaan ja yksityiskohtaisuudeltaan tarkempi Midjourney.

Kuittikollaasin väri variaatioita prosessin aikana & mustavalkoinen versio.

Muutin kuvakollaasit harmaasävykuviksi vasta aivan loppuksi, sillä nautin värien olemassaolosta ja sävyjen kääntö- ja säätömahdollisuuksista maiseman rakentamisen aikana. Tiedostan, että esillä olevaa mustavalkoista kollaasia katsovalle henkilölle ei ole minun tapaan mahdollisuutta tavoittaa maiseman salaisia hehkuja syntyvärejä, mutta se ei haittaa. Kuittipaperi toistaa pehmeän utuista hehkuja kauniisti ja mustavalkoinen maisema antaa katsojan kuvitella ja värittää sen itse.

En henkilökohtaisesti ajattele kuvageneraattorin käyttöä erityisen keskeisenä osana työskentelyäni, mutta koen tarpeelliseksi mainita sen osana näyttelyssä esillä olleiden teosten tekoprosessia.

Työskentelyni on ylipäänsä keräämistä, uudelleenjärjestämistä, yhdistämistä, eräänlaista arkistointia. Kerään jatkuvasti erilaisia konkreettisia ja digitaalisia materiaaleja, kuvan ja tekstin fragmentteja. Merkitykset syntyvät yhteen kokoamisen, pois jättämisen, avaamisen ja rajaamisen valinnoista. Kuvageneraattorin kanssa työskentely vertautuu mielessäni tietyllä tapaa

esimerkiksi omistamani Encyclopedia-kirjasarjan selailuun, tiettyjen sanojen hakemiseen, niiden runollisista kuvauksista inspiroitumiseen, aakkosjärjestyksessä peräkkäin ja vierekkäin asetettujen sanojen ja kuvien muodostamiin sattumanvaraisiin kokonaisuuksiin ja niistä syntyviin assosiaatioihin.

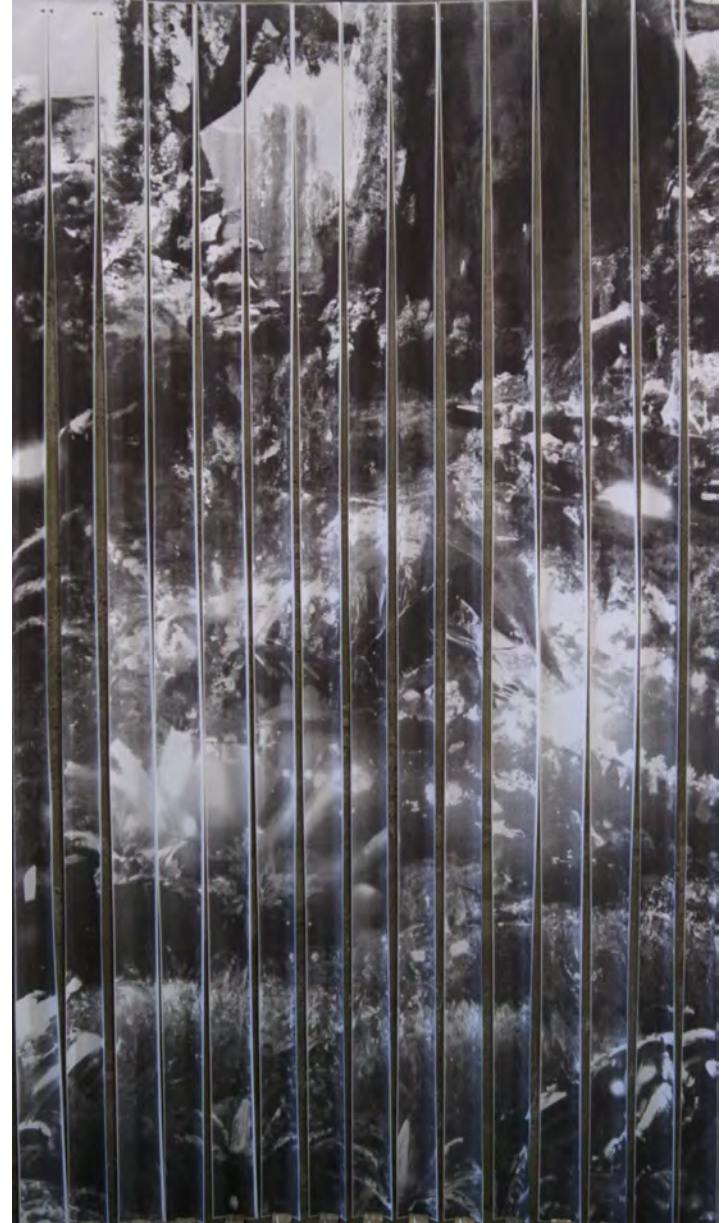
Lopputyöni muuttuva, ajallinen ja performatiivinen olemus kuljettaa ajatuksiani sanojen ”teos” ja ”teoskokonaisuus” luota kohti vaihtoehtoisia termejä. Esillä olevaa kokonaisuutta voisi tarkastella kehyksenä, pysähdyspaikkana, aloitteena, kutsuna tai ehdotuksena. Näyttelytilassa kävijän vastaanottaa muuttuva kokoelma vihjeitä ja merkintöjä, ehdottamisen eleitä. Koen, että vedenalaista maisemaa kuvaileva teosteksti on yhtä paljon kutsu, tehtävä ja ehdotus sekä tekoälylle että näyttelyvieraille. Mitä sinä näet kuvitellessasi mädän suolakiteen, mustanvihreää mineraalivettä, muinaisen, vedenalaisen, auringossa haalistuneen puutarhan, läpinäkyvää sammalta?

Kuvan Kevät -katalogikuva. Kuitille tulostettu kollaasi skannattuna.

Digitaalinen kuvatiedosto ennen rasterointia.

Kollaasi tulostettuna lämpöpapereille, 15 x 80mmx2000mm.

The whiteness of the page before it is written on and after it is erased is and is not the same white, and the silence before a word is spoken and after is and is not the same silence.¹¹

– Rebecca Solnit,
The Faraway Nearby

¹¹ Solnit, Rebecca 2013, 222.

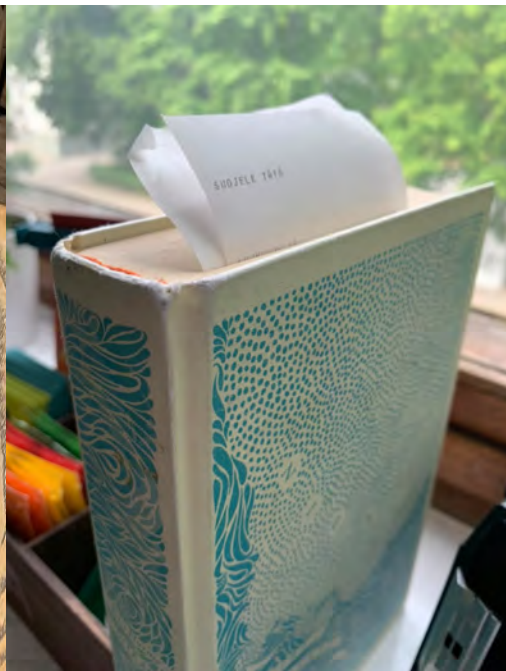
Vietin Majakassa paljon aikaa myös näyttelyn avauduttua. Kävin parvella toukokuussa lähes päivittäin, vähintään tarkistamassa, olivatko mukaan otettavat kuitit loppuneet kesken ja olivatko lattialle asetellut teokset yhä ehjinä paikoillaan. Usein jäin tilaan tarkkailemaan ja tervehtimään parvelle saakka kiivenneitä näyttelyvieraita. Työskentelin Majakassa näyttelyn aikana, keskustelin näyttelykävijöiden kanssa ja esittelin uteliaille halukkaille pikku-Epsonin toimintaa. Oli ilahduttavaa ja antoisaa huomata, kuinka innostus ja ihmetys tarttuivat näyttelyvieraisiin prosessista kertoessani ja kuittitulostinta esitellessäni.

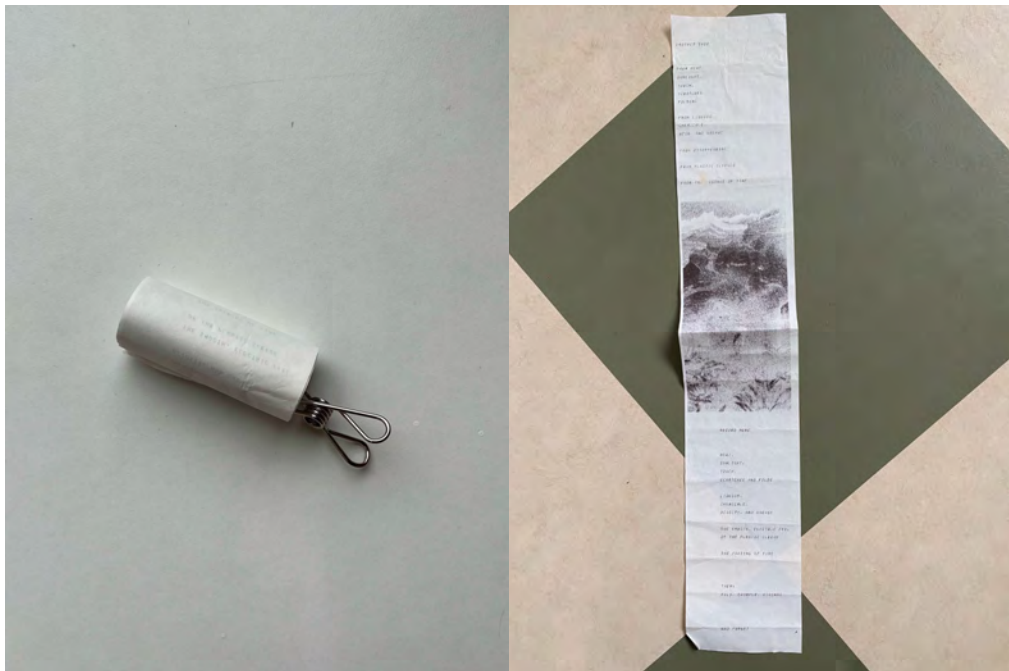
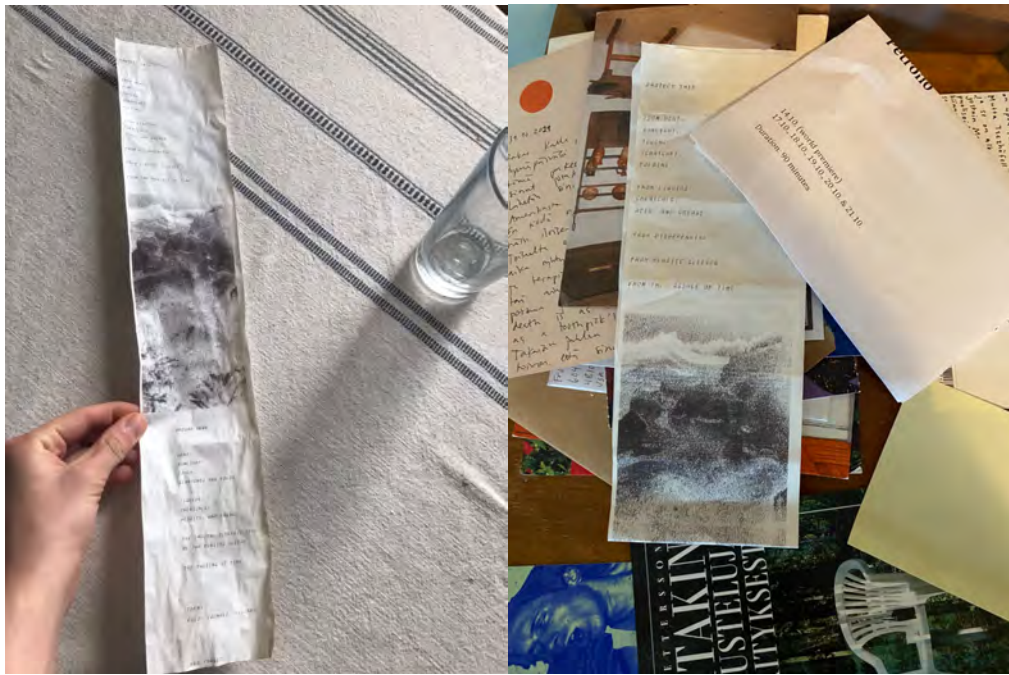
Teoskokonaisuuden performatiivisesta osuudesta olisi ollut mahdollista tehdä myös suunnitelmallisempi, etukäteen päätettyinä ja ilmoitettuina ajankohtina tapahtuva ohjelmanumero. Se tuntui minusta kuitenkin ajatuksena liian julkiselta ja viralliselta, eikä sopinut teoksen luonteeseen. Päätin kirjoittaa teostietoihin vain, että olen paikalla tilassa ”aika ajoin”.

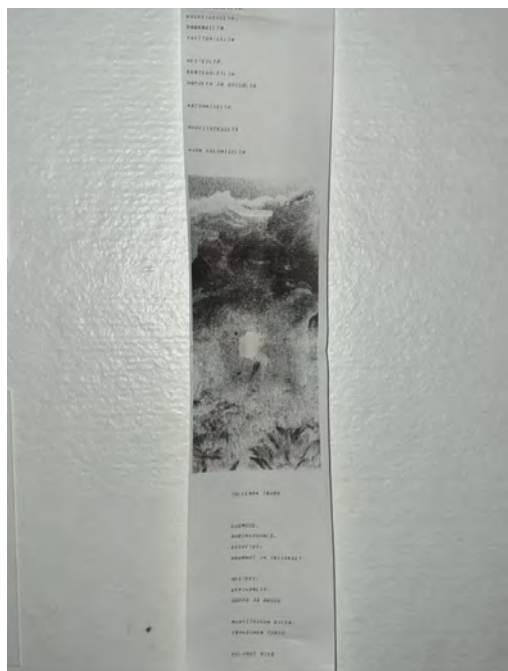
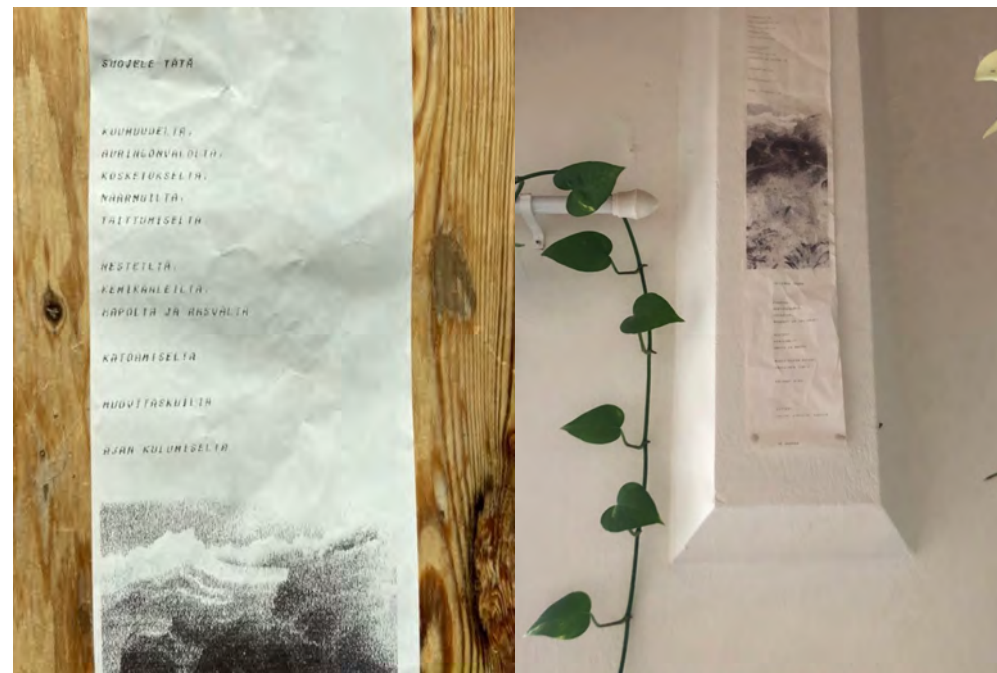
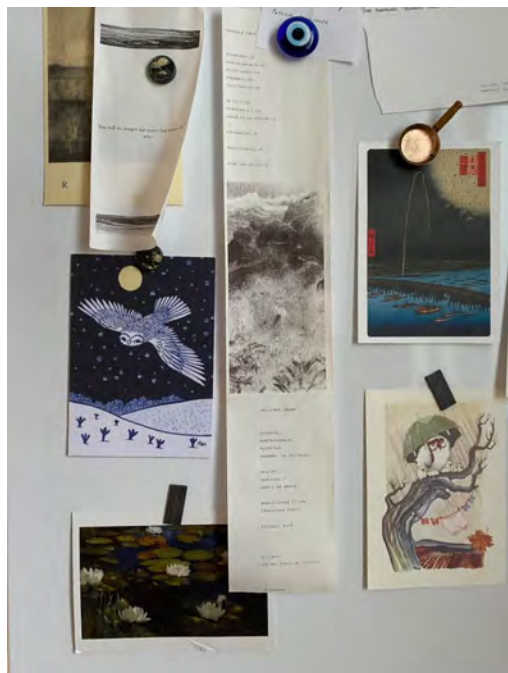
En ollut osannut valmistautua näyttelyn kävijämäärään ja mukaan otettavien kuittien menekkiin, joka osoittautui yhtä aikaa ilahduttavan ja hermostuttavan suureksi. En pitänyt kappalemääristä kirjaa, mutta tulostin pelkästään näitä mukaan otettavia kuitteja näyttelyn kuluessa useamman kokonaisen kuittirullan verran. Yhdestä kuittirullasta riittää paperia noin kahteensataan kappaleeseen. On häkellyttävää ja ihanaa ajatella noiden satojen kuittien nykyisiä olinpaikkoja ja olomuotoja, haalistumisen ja rypistymisen eri tasoja. Monet näyttelyssä viime keväänä käyneet henkilöt ovat sittemmin myös lähettäneet minulle kuvaterveisiä teoskuiteista eri ympäristöissä. Lähestulkoon vuosi sitten Majakassa esillä ollut teos matkustaa nyt kirjojen välissä, tupakka-askin sisälle rullattuna ja lompakkoon taiteltuna. Se lepää magneeteilla, nauloilla tai sinitarralla kiinnitettynä kotien seinillä, jääkaapin ovissa ja eteispöydien nurkissa. Moni on myös omistautunut suojelemaan kuittiyksilöään mahdollisimman hyvin valolta ja haalistumiselta. Erään ystäväni isä esimerkiksi pitää kuitteja piilossa olohuoneensa seinällä roikkuvan taulun takana, jotta se ei altistuisi valolle.

Eräs näyttelyvieras kysyi minulta, onko kuitti yhä teos silloin, kun kuva ja teksti ovat täysin haalistuneet pois. Ajattelen, että tämä ”teos” on kaiken aikaa olemassa juuri hetkellisyydessä, liikkeessä ja muutoksessa. Ehkä kuvien ja sanojen kadotessa näkyvistä, valon avaamaan tilaan tallentuu haalistumiseen kulunut aika.

LÄHTEET

About BPA and BPS in Receipt Paper. Ecology Center -sivusto. Artikkele. <https://www.ecocenter.org/about-bpa-and-bps-receipt-paper>. Haettu 09.04.2024.

BPA ja fenolivapaat kuittirullat. Kuittirullat.fi-sivusto. Artikkele 21.01.2019. <https://kuittirullat.fi/bpa-ja-fenolivapaat-kuittirullat/>. Haettu 09.04.2024.

Chahil, Andre 2018. VIENNA 1985: FAX-ART PHENOMENON. BEUYS, WARHOL AND HIGASHIYAMA SEND A SIGNAL TO THE COLD WAR. Chahil Art Consulting -sivusto. Artikkele 23.11.2018. <https://andrechahil.com/vienna-1985-fax-art-phenomenon-beuys-warhol-and-higashiyama-send-a-signal-to-the-cold-war/>. Haettu 09.04.2024.

Kallio, P., Myllylä, S., Oja, M., Toukkari, M. & Vainikka, L. 2017. *Siirtämisen ja välittymisen taide*. *Taideteoreettisia kirjoituksia Kuvataideakatemiasta (11)*. Helsinki: Taideyliopiston Kuvataideakatemia.

Rautio, Ilse 1992. MELKEIN TAIDETTA. *Helsingin Sanomat* 08.03.1992. <https://www.hs.fi/sunnuntai/art-2000003127803.html>. Haettu 09.04.2024.

Wikipedia, vapaa tietosanakirja. Zink (printing). [https://en.wikipedia.org/wiki/Zink_\(printing\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Zink_(printing)). Haettu 09.04.2024.

Ala-Hakula, Aurora 2022. Huojuvien utopioiden planeetta. Teoksessa *Säihkyvät utopiat. Essee-mixtape*. Toim. Aurora Ala-Hakula, Maaria Ylikangas & Arja Karhumaa. Helsinki: S&S.

Boyer, Anne 2018. *A Handbook of Disappointed Faith*. New York: Ugly Duckling Presse. Otteen suomentanut Aurora Ala-Hakula osana esseetään *Huojuvien utopioiden planeetta*.

Karhumaa, Arja 2021. *Epä/igenesis: Tekstin muotoilu uusmateriaalisena kirjoitta/umisena. Tutkielma Y*. Väitöskirja. Aalto-yliopiston taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu. Median laitos.

Kokko, Kid 2022. Hellittää ote. Teoksessa *Säihkyvät utopiat. Essee-mixtape*. Toim. Aurora Ala-Hakula, Maaria Ylikangas & Arja Karhumaa. Helsinki: S&S.

Manner, Eeva-Liisa 1980. Kuolleet vedet. Teoksessa *Runoja 1956–1977*. Helsinki: Tammi.

Ní Dochartaigh, Kerri 2021. *Thin places*. Edinburgh: Canongate Books.

Solnit, Rebecca 2013. *The Faraway Nearby*. Lontoo: Granta Publications.

Stenros, Ida 2021. Kuvataiteen kandidaatin opinnäyte. Taideyliopiston Kuvataideakatemia.

Kaikki numeroimattomat kuvat: Ida Stenros (lukuunottamatta sivujen 100–108 kuvaterveisiä, joista erillinen maininta tämän luettelon lopussa).

1: Warhol, A., Beuys, J. & Higashiyama, K. 1985. *Global-Art-Fusion*. Faksi lämpöpaperille. 21 x 84.7 cm. Taidekokoelmat verkossa, MutualArt. <https://www.mutualart.com/Artwork/-Global-Art-Fusion-/1ACDA5037D2C7F30>. Tallennettu 09.04.2024.

2: Nishijima, Atsushi 2013. *Thermal Drawing op1*. Liima, conte, lämpöpaperi, puu. 20.7 x 24.5 cm. Taidekokoelmat verkossa, Artsy. <https://www.artsy.net/artwork/atsushi-nishijima-thermal-drawing-op-dot-1>. Tallennettu 08.04.2024.

3: Bellet, Manon 2015. *Confort thermique*. Lämpövedos lämpöpaperille. 4.40 x 2.80 m. Taiteilijan kotisivut. Valokuva: Serge Hasenböhler - Gallery Gisèle Linder. <https://www.manonbellet.com/index.php/installation/thermic-paper/>. Tallennettu 09.04.2024.

4: Zink.com etusivun yläreuna. <https://zink.com>. Näyttökuvaa otettu 08.04.2024.

5: openconceptkitchen LLC 2019. Alulu Receipt Camera. Kameran esittelysivusto. <https://alulucamera.com>. Näyttökuvaa otettu 08.04.2024.

6: LUOGE Kids Instant Thermal Printing Camera. Tuotokuva Walmart.com -sivustolta. <https://www.walmart.com/ip/Kids-Instant-Print-Camera-Thermal-Printing-Camera-for-Children-1080P-HD-Video-Digital-Photo-Camera-Toys-Boy-Girls-Birthday-Gift/1318154942>. Tallennettu 08.04.2024.

7: Karhumaa, Arja 2021, 116. Väitöskirjasta *Epä/igenesis: Tekstin muotoilu uusmateriaalisena kirjoitta/umisena. Tutkielma Y*. <http://www.urn.fi/URN:ISBN:978-952-64-0339-7>. Tallennettu 08.04.2024.

8: Spotify stats. Receptify-kännykkäsovellus. <https://receptifyapp.com>. Näyttökuvaa otettu 08.04.2024.

Sivujen 100–108 kuvista kiitos Oona Linna, Vita Edwards, Oskari Nyssölä, Sofia Vuorenmaa, Ville Koskinen, Riikka Thitz, Joel Hilska-Heikkinen, Kalle Siltala, Anna Fran Mäki-Jyllilä, Kristian Palmu, Joonas Möttö, Oskar Partanen, Mira Vornanen, Petra Aaltola, Rasmus Mäkelä, Max Stenros, silverponygirl, Mikko Sarvanne, Pyry Pakkala Petterberg, Suvi Tuomisto, Juho Lehiö, Henna Parkkinen, Harriina Räinen, Siiri Sinnemäki, Mikko Malmivaara, Kim Attola & Juulia Kalavainen.

Craiyon LLC. <https://www.craiyon.com>. Haettu 9.4.2024.

DALL-E 2. OpenAI. <https://labs.openai.com>. Haettu 9.4.2024.

Midjourney, Inc. <https://www.midjourney.com>. Haettu 9.4.2024.